

NÉPTANÍTÓK KÖZLÖNYE.

KATH. NÉPTANÍTÓI SZAKLAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 4 fr.,
félévre 2 fr., évnegyedre 1 fr. o.é. Minden
tanügyi hirdetmény ingyen vétetik
föl.

40. sz. — Október 11. 1862.

Megjelenik minden szombaton.

Kéziratok, tanúsítások a szerkesztői
irodába: kecskeméti-utca 5-ik sz.; előfize-
tések a kiadó hivatalba: egye-
tem-utca, gr. Károlyi-palota átellenében.

Előfizetési fölhívás

„NÉPTANÍTÓK KÖZLÖNYE“

f. é. október—decemberi évnegyedére.

(Megjelenik minden szombaton, egy-egy tömött nyomatu nagy 4r. íven. Ára: egész évre 4-,
negyedévre 1 fr.)

Ezen általános néptanügyi szaklap tartalmát képezik: I. **Főresz:** értekezések az elméleti s gyakorlati nevelés s oktatás köréből; népnevelési tudósítások; tanügyi s közérdekű újdonságok. — II. **Tárca:** tanférfiak életrajzai, közlemények a hasznos ismeretek tárházából, könyvismertetések s bírálatok (alkalmas szemelvények s kivonatokkal), ifjusági elbeszélések, tanköltemények, adomák, jeles mondatok, pályázatok néptanítói állomásokra. — Egész (1862-ik) évi folyamot megrendelők még egy — nevelési becsesel bíró — külön munkát, gyűjtők — 10 előfizetés egyszerre beküldése után — 1 tiszteletpéldányt kapnak.

„Közlönyünk“ f. é. január 10-kén indulván meg, azóta folyvást híven közöl mindent s hévvel küzd mind a mellett, mi hazánkban az összes néptanítás ügyének előmozdítására bármely tekintetben célszerű, üdvös lehet; közlései s küzdéseinek közepette mindenben és mindig az igaz, szép és jó vezérszövevényeket lelkesen követve. Miért is annak lelkes pártolására a t. Közönséget ezennel tiszteletteljesen fölhívni bátorjodunk.

Az előfizetési pénzt a kiadó-hivatalba (papnövelde-tér s egyetem-utca szöglete) —, kéziratokat a szerkesztőhöz (kecskeméti-utca 5. és 11. sz.) kérjük küldetni.

Pest, 1862. szept. 30.

Noséda Gyula,
kiadó-tulajdonos.

Márki József tudor,
felelős szerkesztő.

Az iskola,

orvos-növeléstani szempontból.*)

Az ember, az érzék alá eső természet egyetlen lény, mely szellemével az anyagi erőkön diadalmaskodhatik; s mely az utóbbiakat csak mint eszközöket használja szellemi céljainak elérésére.

Mint minden szerves lény, úgy az ember helyes kifejlése, — egyéni erőinek egy-
más közötti, mint a külvilághoz viszonyított természet- és hivatásszerű egyensúlyán nyugszik. A testnek és léleknek ezen egyensúlyban kell egymást feltartaniok, ha az életfeladatot helyesen akarják teljesíteni, egymás irányá-

ban épen úgy, mint külön válva saját körük működési idomaiban. Bármelyik fél aránytalansága rombolólag hat mind a két részre, vagy helyesebben mondva — az egészre; mert az életnek mind a kétféle tüneménye itt e földön azon egészszé olvad össze, melyet az ember fogalmával jelölünk. A test — gyökere a szellemi élet fájának és a földi ember létének.

Magában világos tehát, hogy ez egyensúly megzavarása veszélyesebb, s ki nem egyenlíthetőbb (kevesebbé ki-
egyenlíthető) befolyást gyakorol, ha oly időben támad, midőn a szervezet (organismus) még csak kifejlődéséhez készül; kiképzése tehát még nem szilárd, vagyis: a gyermeki időszakokban.

Nagyon fontos s a többi életkérdések között első helyen álló marad tehát eme kérdés: „Miképp neveltetik ifjuságunk? Neveltetése egyezik-e a természet változhatlan törvényeivel? S ha nem, hogyan segítsünk a bajon?”

A dolog mélyébe csak felületesen tekintő vizsgálódó azonnal be fogja látni, hogy jelenleg ismét elérkezett az időpont, a midőn e kérdést újabb alapos vizsgálatra s általános figyelemre méltatnunk valóban szükséges.

*) Átvéve „Az ország tükre“ budapesti képes közlöny f. é. 22-dik számából.

➡ Első s második félévi teljes számú példányokkal még szolgálhatunk. ➡

A miveltség fejlődése s azzal némely általános életviszonyaink átalakulása, finomodása, nemesedése — az utolsó két évtizedben oly hatalmasan emelkedett, hogy a növekedő nemzedék életszükségei az előbbi nemzedékével össze sem hasonlíthatók. Természetes tehát, hogy az ifjuság nevelése mellett (nevelésében) e változott viszonyok szorgosan szemügyre veendők; másképp testi és szellemi eltörpülés lesz gondatlanságunk szomorú következménye.

Bárha nem mondhatnók, hogy az iskola a természet- és orvostani nevelés elveit egészen elvetette volna: mindazonáltal az orvostani nevelés némely fontos pontjaira nézve a kortól elmaradt s ez által az emberi szervezetben (organismus) működő természeti törvényekkel annyira ellenkezésbe jött, hogy az emberiség jóllétét szíven viselő orvos e tárgyat tovább hallgatással épen nem mellőzheti. Annak bizonyosságul, hogy ez állítás erős alapon nyugszik s épen nem túlzott, bátran merem felhívni az egész tisztelt orvosi kart. Ügyfeleim mindeneket összefoglaló nyilatkozata okvetlenül az lesz, hogy: folytonos növekedésben van azon családok száma, melyeknek gyermekei az iskolába-járás idejeig virágozva fejlődnek, de azontúl — tehát épen akkor, midőn erősebb (erőteljes) életszakba lépnek át — sokféleképp sínlődnek, nyomorognak, a test-kifejlődés e vagy ama hibájába esnek; mindazonáltal, ugy a tanítók mint tanítványok kétszeres erőlködéseik dacára is, a szellemi képzés végeredménye ez erőfeszítésekhez mért kívánatoknak meg nem felel. Van tehát bizonyosan az iskolaiügy berendezésében, már ezen komolylyá vált s szélesen elterjedt következményekből is ítéletet vonva, olyan ok, mely ezen — az emberiség haladását s természetszerű fejlődését annyira akadályoztató okozatot szüli. E baj forrását kívánjuk ezuttal kutatni.

És ez előzmények után a jeles Schreber tudor nyomain haladva, — a következők megolvasását komolyan ajánljuk a szülők, nevelők s általában a tanfélék figyelmébe.

A szerves működés minden cselekményéhez a szervek érettségének szükséges fokát kívánatuk meg: ellenesetben a szervek a túlfeszített működés következtében szenvedni fognak s működésük eredménye is hiányos lesz. Miután pedig az ember testi és szellemi cselekvőségének minden neme, következésképp a gyermektől kívánt iskolai tevékenység is, a szerves működésekhez van kötve, — önkényt támad az n kérdés: mely korban nyeri meg a gyermek szervezete általánosan az iskolai képesség megkívántató fokát? Mint mindenben, ugy e tekintetben is, a természeti fejlődés menetét kell kérdőre vennünk s magunkat ahhoz tartanunk.

A gyermeki szervezet azon főműszere, melyet az oktatással összekötött tevékenység közvetlenül igénybe vesz, az agy. Az orvosi észlelet tanítja, hogy az agy általánosan vége az élet hetedik évének eltölte után, legalább terjedelmét illetőleg, érte el maradandó kifejlését. Ezzel teljes öszhangzásban van azon észlelet is, hogy ezen időpont körül a szellemi kifejlődés határozott fordulópontot mutat; hogy a gyermek az eddig gyűjtött fogalmakat (képzeteket) alaposan kezdi elemezni, szétrakni, fejtegetni és feldolgozni; hogy eddigi röpke és felületes kérdései mélyebben (szilárdabban, biztosabban) járó irányt vesznek; hogy komolyabb és kitartóbb munkás-

ságra hajlamot árul el; s hogy végre a tanulási ösztön ez időben, hacsak kora kényszerítés által nem gyengült vagy el nem fojtatott, — kiterjedtebb, erősebb lesz.

Csak ekkor, tehát a nyolcadik életévben (igen gyenge, folytonosan betegeskedő s kifejlődésekben hátra maradt gyermekeknél valamivel később) áll be az iskolaképesség időszaka. Csak ekkor lehet a szellemi tevékenység terén is minden tekintetben örvendetes gyümölcsöket szedni. Iskolai törvénynyé lenne alkotandó ama rendszabály, hogy az érintett életkor, de különösen a hetedik év utolsó évtizede előtt kivételesen se vétessék föl a növendék az iskolába. Az iskola-kötelezettség csak ezen korra lehet jogosult. Mert az ellenkezőleg történő visszaélés az egész nemzedékre nézve nem egyéb, mint növényeknek üvegházban mesterségesen kieroszakolt kora kifejlése (fejlettsége). A testi és szellemi kifejlődés gyökér nedve természetesen annál inkább szenved, minél korábban vétettek igénybe a gyermek elegendő fejlődöttséget nem nyert erői. Az ilyen gyermekek testileg gyöngék, szellemileg törpék maradnak. A tanulási erő ilyeneknél elfojtatik, a teremtő szellemi működés, mint az ítélő, gondolkodó-tehetség, erő (mint a gondolkodás), melyen alapszik az életrevalóság egyedül, örökre meggyengül, elcsenevészik.

Alaptalan azok aggodalma, kik azt vélik, hogy a hetedik életév bevarása által, a szellemi képződés emelkedő kívánatait vagy a kortársakat illetőleg, a gyermekre nézve, hátramaradás következik. Ellenkezőleg! Bebizonyult dolog, hogy két egyforma szellemi képességgel megáldott gyermek közül az, a melyik két évvel később kezdte meg az iskolázást, két évvel látszólagosan előbbre tört társát az élet tizedik, legfőlebb tizenegyedik évében, az összes szellemi kifejlődést illetőleg, nemcsak utóleri, hanem sokkal túlhaladja; csupán csak azért pedig (pedig csak azért), mert a tanulásra tökéletesen érett. Ily módon kettős nyeresége van a gyermeknek: t. i. testi és szellemi. A testi, már magában is örvendetes nyereség — bizonyára elvitázhatlan. Mi a szellemi nyereséget illeti: e tekintetben azon igen szembeötlő különbségről, mely a korán és épen a kellő időben (korelőtt és kelletekor) iskolázni kezdő tanítványok között a haladásra nézve létezik, elfogulatlan s tapasztalt tanfélék leghelyesebb felvilágosítást, véleményt nyújthatnak.

Azonban a természet törvényei által ezen oly hangosan követelt életszabályt a szülők, gyermekeik kimondhatlan kárára, épen nem akarják követni. A gyermekek túlnyomó többsége már 5—6-dik életévében szorítatik a rendes iskolázás tanigájába, mely a gyermek kellő érettségének hiánya miatt, annak testi és lelki erőt rombolólag támadja meg.

E szomorú jelenségnek a szülőkben rejlő három oka van: 1.) Vannak szülők, kik gyermekeik kora szellemi érettségével csillogni, büszkélkedni vágyanak. 2.) Léteznek oly ferde nézetűek, kik azt hiszik, hogy gyermekeik a tantárgyak összehalmozott tömegét csak úgy sajátíthatják el, ha a tanuláshoz mentül hamarabb hozzá fognak. 3.) A legtöbb szülő helyes neveléstani ismeretekkel nem bírván s a gyermekek fegyelmezéséhez sem értvén, a gyermekkel már 4—5 éves korában a háznál nem tud mit csinálni, s azért feladja az iskolába.

Az iskolatörvények e veszélyes szokást, habár azt magok is kártékonyak vallják, hallgatagon tűrik; sőt

némely iskolák. a tanítók sorsának javítása végett, melyen pedig egészen másképp kellene segíteni, még inkább előmozdítják. Holott a már néhány-éves gyermeknek a helyes módon nyújtott erősebb, szilárdabb tápszerek nem csak nem veszélyesek, hanem virágzó növekedésére nézve elkerülhetlenül szükségesek: ellenben a csecsemőnek, mivel műszerei a megkívántató áthasonítási erővel (vagyis oly erővel, melylyel a tápszert tápnedvvé, vérré stb. átváltoztatni képesek volnának) nem bírnak, életőlök lehetnek. Épen így áll a dolog az idő előtt tanulásra szorított gyermekre nézve is. Vagy ha a gyermeket, mielőtt elégséges erőhöz jutott volna, állásra vagy járásra akarnók kényszeríteni: a szegény ártatlan könnyen görbe lábuvá, hibás izületívé válhatik. Azonképen az iskolába idő előtt beteretelt növendék épen azon természet-törvények szerént nyomorodik el lelkileg. Mert valamint amott a járás szervei: úgy itt a gondolkodás szerve, az agy, a szükséges erőhöz nem juthata. A természet törvényeivel való dacolás mindkét esetben érzékenyen megboszulja magát.

Könnyen meg lehet ismerni a gyermekben, mikor lett éretté a komolyabb tanulásra! Hetedik életévének végén önmagától kezd komolyabbak után vágyódni; kérdései mindinkább határozottabbak, a dolog mélyét kutatók. Ekkor adható fel bátran az iskolába; ekkor lesz a tanulás lelkére nézve helyesen nyújtott táplálék.

Egyes kivételes esetkép megesik, hogy némely gyermek agyérettsége hamarabb áll be a szokott természeti fejlődésnél: de itt fontolóra kell venni azt, hogy ez kivételes eset, mely általános szabályvá soha föl nem állítható; s hogy még ezen esetben is tanácsosabb a 7-dik életévet bevárni s az időig az ily gyermek testi kifejlésére a főgondot fordítani; mert az ilyen gyermekeknél az agynak kora kifejlődése rendszerént a többi szervezet kifejlődésének rovására történik. Ez utóbbinak tehát idő engedendő, hogy előbbit a kifejlésben utolérje.

A korábbi (Régibb) időkben az iskolának csekélyebb követelése valának; tehát az akkoriban történt kora iskoláztatás sem volt oly mértékben veszélyes; s a természeti kifejlés hátramaradásának helyre pótlása is könnyebben lehető vala, mint most, midőn a folytonos feszítés fokai sűrűbben következnek egymásra.

Az időelőtti iskoláztatást célzó indokok tehát bármily tiszta forrásból fakadjanak — a szülők vagy az illetők részéről: az mégis, természetellenes s káros következményei miatt, az új nemzedék iránt elkövetett megboszúthatlan bűn.

De lássuk már azt is, minő legyen az iskolai épület, mikép legyen a tanterem berendezve, melybe az iskolaképesség korát már elért gyermek belép? Lássuk, mire ügyeljen tanítási idő alatt az oktató, hogy a szellemi fejlődés eszközlése mellett, az ezt is akadályozó testi hátramaradás elő ne idéztesse a gyermek kimondhatlan kárára.

Az iskolai épület építése mellett eddig arra volt legfőbb tekintet, hogy központi fekvése legyen. Szeréntünk ez csak mellékes dolog. Az új tanodák építésénél a főszűly leginkább arra fektetendő, hogy az épület nyílt, szabad, tágas, egészséges, jó ivóvízzel (ellátott) s játék- és testgyakorlatokra alkalmas helyen emeltessék. Meglehet, hogy némely szülők az iskolai épület távol fekvését al-

kalmatlan s kényelmetlennek találандják: de az értelmesebbek csak hamar be fogják látni ennek jótékonyosságát gyermekeikre nézve; a mennyiben ezek a nagyobb városok életviszonyai által, a szabad lég élvezetétől különben is megfosztják; s ily módon ezen egészség-elleneshiányt legalább az iskolába-menetek (járások) által helyre üthetik. Ezen pontot itt azért találtuk említésre méltónak, mivel a mostani idősokban (időkben) a mindinkább szaporodó vasuti hálózatok a jelentékenyebb helyekre mind-egyre (folyvást) központosítják a népességet; mely körülmény új iskolai épületek emelését teendi szükségessé; melyek építésénél tehát jelen megjegyzésünk érdemleges méltatásra törhet utat (tarthat igényt) magának.

Hogy iskolai épületekben a lég mindinkább tisztán tartandó, magától értődik. E végből az ily épületek belterése a tanítványok számához képest egészségserüi kiszámítás alapján méressék ki. A túltömött tanteremnek a növendékek eltávozása után kiszellőztetése még nem elegendő; annyival inkább, mert a több órai folytonos tanítás után az ablakok vagy ajtók kinyitása által időközben szellőztetés csak meleg éjszakokban s csendes, tiszta idővel hasznos és helybenhagyható. Azért minden tanteremnek egy e célra különösen berendezett szellentyűzettel (szellentyűvel) multhatlanul kell birnia. Az ilyen szellentyűzettel, mely az ablakfal legfelsőbb pontján alkalmazandó, a lég ujítása legegészszerűbben eszközölhető; a külső hidegebb levegő a belső melegebb levegővel a lekevesébbé észrevehető módon vegyülvén össze. Természetesen a készüléknek úgy kell alkalmazva lennie, hogy annak kinyitása és bezárása minden percben könnyen és gyorsan eszközölhető legyen. E tekintetben Angol- s Franciaország és Északamerika követésre méltó példával járnak elő. (Folyt. követc.).

Dr. Batizfalvi Samu.

A levél és dunai utazás.

Gyakorlati és mintatanítások a Tanodai lapok f. é. 22-ik számában.

II.

— Folytatás. —*)

„Jöjj ki s mutasd meg Regensburgot!” — ezen igéknél hagytam el előbbi számunkban igénytelen megjegyzéseimet a „Dunai utazás” című ugynevezett mintatanításra. Ezután még tizenegy sor, és e tizenegy sorban még tizenegy kérdés: s a július 10-én 1860-ban tartott mintatanításnak — vége. Mielőtt megjegyzéseimet tovább folytatnám (mert van ám még ama Lapok ama számában ama mintatanításnak folytatása is, még pedig három: egyik ugyanazon hónap 13-, másik 16-, harmadik 18-kán; melyeken azonban, reménylöm, sokkal hamarabb áthatolhatunk). — helyén lenni vélem: a t. Olyasóink szeme láttára lefolyt jul. 10-diki mintatanítást általános nevelési nézpontról is rövid vizsgálat alá venni.

A tanításnak népiskolákban, főleg ha ezek egyéb népiskoláknak mintául akarnak szolgálni s a tanítás a mintatanítás nevezetét bátorodik homlokára tűzni, — egyik alapelve: „Bármely tan-

*) L. Népt. közl. 23—27. 29. 34. sz.

tárgy közlésével, mint főcélal, **mellék-célok** is köttessenek össze, nevezetesen: egyéb tantárgyak rövid érintése, — az elme, szív és akarat képezése. A jul. 10-diki mintatanítás ilyféle mellék-célokat tökéletesen mellőz; mit sem akarólok tudni. Keble érzemény-nélküli, élettelen, holt, jéghideg: s szülhet-e, képezhet-e hasonló tanítás érző, az igaz, szép és jóért lelkesülő sziveket? Én azt mondom, s velem minden egész ember azt mondja, hogy — nem, és még egyszer — nem! — A jul. 10-diki mintatanításnak továbbá elméje szűk: általában mit sem közöl, csak kérdez, mintha tanulni és nem tanítani volna kötelessége; s hozzá még a kérdések is lelketlenek, kopottak, üresek, szárazak, untatók, a tárgyat (minden földleirást) megutáltatók. S a mely közlemények kivételkép előfordulnak, legnagyobbbrészt a haitii fekete császár „Igen szép, igen szép!” (Németül: „Sehr schön, sehr schön!”) vagy pedig Dobzse László „Dobzse, dobzse” (Jól van, jól) szójárásaikra emlékeztetnek — nagy rokonságuknál fogva; melynemű kérdések s közlemények bizony legkevesbbé alkalmasak — akár a lélek önmunkásságát az igaz, szép és jó szolgálatában (a mi pedig minden nevelésnek főcélja) megalapítani; akár az emlékezetet nem csak megtartásra méltó, de bármilyen tárgyakkal (ezek képzetével) gazdagítani. — A mi végre az akarat képezését illeti: említett mintatanításban ezzel sem áll különben a dolog. A mintatanító minden városnál egy-egy templomban s püspöki palotában, úgy szólván, megakad. De annak csak nagyságát, szépségét (s mily eleven színekkel!) eseteli: az pedig eszébe sem jut, hogy a kínálózó alkalmat megragadná, s a gyermekeket egy vagy más oly eljárásfigyelmeztetné vagy oktatóná, melyet az Isten házában, az Isten szolgálói iránt tanusítani kötelességünk, valahányszor azokkal érintkezésbe jövünk. Holott efféle egyházas vagy épen vallásos nyilatkozatok, eljárások megismertetése s gyakoroltatásuk eszközzésére hasonló alkalmakat igen ügyesen föl lehetne használni. Hiszen már rég elismert igazság, hogy: egy-két alkalmi szó, erény s vallás dolgában, nemcsak gyermekek, hanem felnőttekhez intézve, gyakran többet használ, mint órákig tartó erkölcsi oktatás. Minek tehát az ily alkalmakat, tanítás közben, a legfőbb haszonrak, mely a tanítványok erkölcsi s vallási képzettségében áll, minden kitelhető előmozdítása nélkül elszalasztani? S lehet-e az oly elemi oktatást, melynek egész folyama alatt a vallás-erkölcsiség javára egy árva betű sincs szentelve, mint a tanításnak, vagy bárcsak erkölcsős, vallásosnak nevezni? Feleljenek erre azok, kik a népiskolai tanítás célja s földadatának megítélésére magokat nálunk hivatottabb s képesebb, — esalhatlannak lenni mondogatják, — akármit: én részemről nem-mel válaszolok. Szerencse, hogy tanítóink józanabb része ily mintatanításokra s azok hirdetőire nem hallgat; ama szentirási intést tartván szeméi előtt: „Gyümölcsöikről ismeritek meg őket!” —

A jul. 13 diki mintatanítás 24 ismétlődő kérdéssel kezdődik. Ezek először arról nevezetesen, hogy mindeniknél fölteszi a mintatanító, miszerént arra a gyermekek tudnak felelni, még pedig jól felelni; miután schol feleletet sürgető vagy javítottató kérdés elő nem fordul. Az igaz, hogy a 24 kérdésre felelet sincs egy is; és így — mi a javítottást illeti — ennek helye sem lehet. Azután ezen ismétlési mintakérdések között ilyeneket is olvashatunk: „Hát emitt micsoda város fekszik? Do-

nauvört (egyszer vört, másszor wört) micsoda országba esik? Hát emide micsoda város esik? Miről nevezetes ez? (Jól vigyázzunk: itt a feleletet a következő kérdésből sejdíthetendjük) Miért mondjuk, hogy élettelen? (Tehát előbbi kérdésre: „Miről nevezetes ez?” — a felelet volt, hogy: „Élettelen!” — No ha még élettelen sége által is lehet valami nevezetes, úgy a Tan. lapok 22-ik számának „Dunai utazás” című mintatanítása rendkívül nevezetes). Itt nálunk melyik városrész a legélettelenebb és melyik legéletteljesebb? (De sokat emlegeti a mintatanítás az „élettelen-séget” és „életteljességet!”, kitetszik, hogy utóbbira nagy szüksége van). . . . Mi is az a muzeum? Tehát oly hely, melyben a tudományos, értékes és régi tárgyak vannak. (Ebből ismét az látszik, hogy a gyermekek valami ilyest feleltek s a tanító a feleletet ismétli. De honnan tudják a gyermekek, mi az a muzeum? A jul. 10-ki mintatanításban volt ugyan kérdezve, de nem előadva: „Mi az a muzeum?”. Honnan merítették tehát a gyermekek azóta ebbeli tudományukat? Mert hogy itt, a julius 13 diki mintatanításon, már tudják, mi az a muzeum, — bizonyos; miután a mintatanító különben nem vizsgálgozhatná: „Tehát (a muzeum) oly hely stb.”). . . Ez ismétlődő kérdések után következik a mintaoktatás folytatása, melyből a következőket szemeljük ki, nem levén többé türelmünk minden egyes helytelenséggel bibelödni. — „Mölk fölött a Duna kanyarulást tesz s itt egy város fekszik. Ez Krems. Itt 8 osztályu gimnázium van. E városról még nem beszélünk.” Hát ezután mit beszélünk? Semmit; mert már tovább a mintaoktatás más tárgyra tér, mondván: „Emitt, a hol a Duna a kanyarulást teszi, fekszik Klosterneuburg stb.” Valamit még a „gimnázium” irásáról. A hányszor e szót így írva olvasom, mindig eszembe jut a „gim” magyar szó, mely másképp „szarvas“-t jelent; „szarvas“-ról meg természetesen mindenki a „szarv“-ra emlékezik. Magyar ember ajka a g betűt e, é, i (y) hangzók előtt meg szokta lágyítani; példák erre: Egyiptom (Aegyptus-ból), György (Georgius-ból), angyal (angelus-ból), Eged (Aegidius-ból) stb. — Egiptom, Görg, angal vagy angel, Eged helyett. Maga a „magyar” nemzeti név a hajdani magiar, magar, mager keményebben, mondhatni, zordan hangzó idomokból származott; miután nemzetünk időről-időre szelidebb, műveltebb szokásokat, és így beszédében is finomabb, gyengédebb kiejtésekkel tön sajátjává. Honnan azonban nem következik, hogy tehát minden kemény hangot meg kell lágyítani; mert nyelvben is legszebb, ha mint a költő zengi, erő s gyengédség párosul: de az igen is következik, hogy idegen szavakban, melyek már azért, hogy idegenek, a magyar ember hallását magyar beszédben sértik, s e tekintetben durvák, — a kemény hangot meglágyítva, azokat tűrhetőbbekké tegyük. Egyébiránt itt mindenki saját hallérékének finomsága határoz. „Interroga aures tuas” (kérdzd meg füleidet) — mint Horvát István nagynevű tudósunk s nyelvészünk szokta volt mondani.

„Emitt fekszik azon város, hol az ausztriai császár lakik.” Pár sorral tovább: „A városon kívül van egy palota, ugyan ki lakhatik itt?” Ezen kérdések szerént ő felsége, a császár, egyszerre Bécsben (a városban) is, meg kívül is lakik. —

Bécs leírása. „Bécsnek gyönyörű utcái és gyárjai vannak.” „Bécsnek utcái igen igen népesek.” „Itt igen kell vigyázni, hogy az embert valami kocsi el ne üsse.”

Ennyiből áll Bécs város leírása; ily leírást tart a mintatanítás szemléltetőnek. Már ebből csakugyan megokosodnak a gyermekek. Méltó ismertetése a birodalmi fővárosnak.

Pozsonyhoz érvén: „Ez, ugymond a mintatanár, régi nevezetes város. Hajdan, ha magyar királyt akartak koronázni, ide gyültek össze az ország nagyai. S miből áll a koronázás? E kérdésre most már feleljenek a gyermekek! Természetesen a lettdolgokat, történelmi adatokat ujjokból szophatják ki. Aztán azt is határozottabban lehetett volna előadni, hogy a magyar királyokat mely időtől kezdve koronázták Pozsonyban; t. i. hogy csak 1564, tehát 300 év óta, s ez időszak alatt sem mindig; nehogy azt gondolják a gyermekek, mikép 8 század folytan mindig ott tétetett a korona királyaink fejére.

Utazóink Esztergomhoz jutván, a mintatanár ekkép folytatja: „Itt egy város van. Ez Esztergom. (Már e városnév hogyan nyeri a betűjét a „Strigonium“-tól, melyből az mindenestre származott, — meg nem foghatom, s meg nem foghatja főleg, ki ép magyar hallszervekkel bír.) Ki született és koronáztatott itt meg? (Ez megint oly dolog, melyet a gyermekek már anyjok méhében megtanultak és így tudhatják). S jelenleg ki lakik itt? — E nagy ur (Tehát a gyermekek azt felelték: „Egy nagy ur!“) Magyarország első püspöke, kit mi primásnak nevezünk.“ (Édes mintatanító ur, ha már költőileg akar beszélni, s nem akarja a közéletben használatni szokott „érsek“ szót alkalmazni, — tehát mondja, a mi igaz is, költői is: „Magyarország főpapja!“ Ezt a gyermekek előbb is megértik. Aztán a „primás“ latinos szót legalább magyarázza meg, hogy mit jelentsen az nyelvünkön, ha latínnul jól kimondatik.

„Vácon alul van hazánk fővárosa, Buda-Pest. Ez melyik partján fekszik a Dunának? (Kíváncsi volnék e kérdésre feleletet hallani. És hol van a valóságban Buda-Pest, mint hazánk egy fővárosa. Buda-Pest nem egy, hanem valóságos két város; s az egyiket első-, a másikat második fővárosnak nevezik; a mint legott maga a mintatanító is megkülönbözteti azokat, lefestvén mindkettőt külön-külön igen „életteljes“ színekkel.

Buda leírása: „Budán gyönyörű vár van. (Már micsoda gyönyörűség van abban? A vároldal — a dombnak, melyen a vár fekszik, a váron kívüli része — az igaz, csinos). . . Van itt egy nagy templom, melynek nyolcoldalú tornya van. . . Van a hegyen (Nem hegy az, hanem csak domb) egy királyi vár. A hegy alatt el lehet menni. Budának déli oldalán van egy hegy (Olyan, mint az előbbi?) . . E hegyet . . Gellérthegynek nevezik.“

Pest leírása: „E város majdnem olyan szép, mint (a mintatanító által imént bemutatott) Bécs; sőt némelyek szerént még szebb. Pest 5 városrészből áll melyek közül kettő igen szép. (De már az nem igen szép, hogy a mintatanító mindig csak a tárgyak szépségéről beszél.) Szemben a lánchiddal (Itt alkalmasint a lánchezemeket érti a mintaoktató) egy gyönyörű palota áll. (Tehát inkább a „gyönyörű“ várral szemben.) Ez gróf Nákö palotája. Most épen készülöben van egy nagy épület, mely a magyar tudós-társaság tudományos intézete lesz. (1860-ban, jul. 13-án, midőn a mintatanítás tartatott vala, még ama nagy épület nem vala készülöben; csak az idén — 1862-ben — kezdették építeni.) Van itt még más jeles intézet is (A mintatanítóknak minden — intézet), t. i. a nemzeti

színház és a muzeum. Továbbá egy igen szép (ismét: igen szép!) templom készül most itt, mely Lipót templomának fog nevezetni. Rövid ismétlés.“ (Ezzel vége a jul. 13-diki igen szép mintatanításnak.)

(Folyt. követh.)

Márki József.

Ujdonságok.

— Legközelebb sajtó útján megjelent hozzánk beküldetett ily című, igen érdekes tartalmú nevelési irat: „A köznevelés alapintézetei hazánkban. Tekintettel a lelencházra, minek létesítését Pesten **Az elszegényedésekben** — Fáy András, kinek e lapok tisztelettel ajánlvák, indokolja. Irta Rápos József, a kisdudovói intézeteket Magyarországon terjesztő egyesület képző- és terjesztő-intézetének igazgatója. Pesten, 1862.“ 4r. 16 lap. Ára: 25 kr. — Az eszmék s adatokkal teljes nyomat láng ügyszeretettel s nagy szakavatottsággal tárgyalja I. az ovodázatot, II. a bölesödőket, melyeket a dolog természetével megegyezőleg inkább dajkáládnak kíván nevezetni, III. az alapnövelőket, melyek alatt a két előbbi összekapcsolva — érti; s melyekben azokat összpontosíttatni ország-szerint — hathatós szavakkal sürgeti s ekkép a lelőket (lelencházakat) nélkülözhetőknak állítja. — A jeles munkát nagy lelki épüléssel olvastuk. — Megrendelhető szerzőnél. (Pest, Teréz-város, Valero-utca 1. sz.)

— Vettük az alsó-lendvai elemi tanodai ifjúság 186^{1/2}-diki érdekes sorozatát. A tanulók két tanszobában (egyikben fiúk, másikban leányok), 4—4 osztályra különözve, két (fő- és al-) tanító által neveltettek. Számuk 158 ra ment, kik közül a fiú osztályt negyedik alosztályban 23 —, a harmadikban 26 —, másodikban 14 —, elsőben 35 —; a leányosztályt mind a négy alosztályban 60 növendék látogatta. 1848-ik év óta a külső (vidéki) tanoncok 245-an voltak; kik horvát szülőkől származván, ezen iskolába a magyar nyelv tanulása végett küldettek; s azt saját-jökká is tevék. Mi Alsó-eghy urnak, ugymint a nevezett néptanoda rendes oktatójának és időnkinti segédeinek nem csekély érdeméül szolgál.

— Hereg-áldornagi körrendeletnél fogva, mint halljuk, a pesti kőpezdébé (s bizonyára az esztergomiba is) ezután csak oly növendékek vétetnek föl, kik 4 gymnaziumi vagy reáliskolai osztályt végeztek. Mely böles főpásztori intézkedést minden nevelésbarát kétségkívül méltó örömmel üdvözöl. Hogy eddig némely képezdei tanárok növendékeik számát mindenkép csak szaporítani akarták (példáért nem kell messze menni): annak megvolt a maga tulajdonképeni oka. De koránsem az, mintha 5 tanítói állomásra egy egy tanítót jutna; mert ez megfordítva áll: 5 tanítóra (ha nem többre) egy-egy tanítói állomás esik. — Hanem az is igaz, hogy magas képzettség, igények mellett (mit nem azért mondunk, mintha bármely magas képzettségi igényt magasalni lehetne) a néptanítók anyagi helyzetéek is, ott hol még ez nem történt, okvetlenül javulnia kell; másképp nem fog találkozni okos ifju, ki drága pénzeért (nagy erő- s idő-áldozatért) kezébe koldusbotot s nyakába koldus-tarisznyát kívánjon szerezni.

— Előttünk fekszik kiterítve egy mutatvány-ive Posner Károly Lajos papírkereskedése (Pest, Erzsébet-tér 1. sz.) „Tanodala-látogatási jegyzőkönyvének“ elemi iskolák számára. Az erős, sima papírív egyik (bal) felén következő rovatokat tüntet szem elé: folyószám; a tanulók neve, vallása, születehelye és a szülők állapota; kora; belépti ideje; hónap; tanodalátogatásban tanúsított szorgalom; erkölcsi viselot; képesség; alkalmazás. Az ív másik (jobb) oldalán: 11 ítresen álló rovat, melyek a nem minden osztályban egyenlő minőségű és számú tantárgyak nevei által beöltendők; általános osztályzat; jegyzék.

— Szántón, Abauj megyében, közkönyvtárt alapítanak. Vajha lapunk minde számában ily hírrel köszönhetnének be t. Olvasóinkhoz. A közséji könyvtárak alapításáról Közlönyünk is igyekezett néhány buzdító s irányadó szót elmondani. (L. 33. sz.)

— Csehország budweisi kerületében szept. 16-án halt meg Freysmuth Ferenc, az Osztrák birodalom legidősb néptanítója.

Született 1771-ben; 1789-ben lett segédtanító s 1796-k. apr. 17-én G o j a u b a n önálló tanító; s azóta, mint ilyen, folyvást ott működött.

— Az o v o d a i nevelők 1-ső értekezlete szept. 28-án délutáni 3 órakor Pesten az ovó-képezde épületében megtartott; miután azt egy nappal igazgató-választmányi ülés előzte meg. Bővebb leírását adni fogjuk. — Alaprajzi feleletek s fontos közlések még folyvást érkeznek. (L. Népt. közl. 36. sz. Ujdonságok.)

— A S z e g e d i h i r a d ó írja, hogy többen a német családok közül Bánátban gyermekeiket Szegedre a magyar iskolákba küldötték; s mivel a kész pénzek nem nagy bőségében voltak, ugyanazokat hazulról élelmezik. Minek eszközölhetése végett s hogy egyszersmind gyermekeik biztos felügyelet alatt álljanak, — nevezett városban közös lakást béreltek ki; s tagjaiknak egyike vállalkozott a többi szülőktől oda szállított természetiekből az élelmezést kiállítani. — Ilyen az erős, őszinte akarat: hogy célját érje, minden követ megmozdít. Ezek igazán H o r v á t h Cirillünk ama hazafias erkölcsi intelme szerint járnak el:

„T e t t e l, barátom, — tettel add jelét,
„Hogy s z e n t az érzet, mely benned buzog!

— A „Sürgöny“ szept. 7-ki száma nyilvánosság elé hozza azon hivatalnokok állaprajzi kimutatását, kik jelenleg Magyarország 52 megyei s 44 városi hatóságainál alkalmazták. Ebből látjuk, hogy a hivatali állomások összes száma 5078; melyekből 4929 betöltve s 149 üres. Ezen 4929 hivatalnok közül 2430 az 186^o1₁-ben választott megyei hivatalnokok karából való; kikből ismét előbb 140 viselt államhivatalt. Az újan kinevezett 2499 hivatalnok sorából az előtt 1193 szolgált államhivatalban; 1306-an pedig részint független férfiak, részint már 1848-ban hivatalviselők valának.

— A pesti kath. legényegylet több tagtársának évenkénti s önkéntes 3-dik munkakiállítását helyiségén (király-utca, a vakok intézete mellett) szept. 28-tól f. hó 6-ig tartotta. A kézművek legtöbb nemét 68 kiállítónak általában jeles és csinos munkái a legméltóbban képviselték. E bír egyszertű s szerény, azonban mindig figyelmet érdemlő kiállításról — látogatói, főleg az illető mesterek, dicsérőleg nyilatkoztak.

T A R C A.

B ó d o g k a.

Franciából fordította Csery Krisztina.

V. *)

Körülbelül 15 lépésnyire a Boldogasszony-zárdától, meg lehetős nagy ház feküdt, melynek elején ablak nem találtatott, csupán kapu. Az udvart, mely a házat két részre választá, nagy hársfák köríték, melyekhez kertészi kéz évek óta nem nyúlt. A ház, tulsó részén, jókora előcsarnokkal birt; világosságát, mely a rácsozatos ablakon behathatott volna, a fák lombjai fogák föl. Egyik részén a háznak széles lépcső volt alkalmazva, melynek porlepte köveiről leheté itélni, hogy az emeletben ki sem lakik. Az előcsarnok után következett az előszoba, oly nagy, hogy egy spanyol főnemes szolgáinak elég lett volna; de melyben fényes nappal sem leheté látni.

E sötét szomoru házba érkezett Bódogka, Zuzannától kísérvé, ki a zárdából vezeté odáig. A komornának még mindig agyanazon haragos arca, azon tört hangja volt. E percben különösen haragosnak látszott, s kifakadásait fohászokkal párosítá. Bódogka utána ment s nem mert hozzá szót intézni. Az előszobában az öreg Bálintot lelte, ki feketébe volt öltözve, mint az előtt; néma, mint a faszobor. Miután Bódogkát megismerte, kinyitá neki az ajtót egy mellékszobába és beereszté őt maga előtt. Habár nem volt természeténél fogva félős, most még is szorult szívvel lépett ezen sötét szobába, a melynek hátuljában alig birt egy mozdulatlan alakot kivenni. A helyett, hogy előre sietett volna, megállt; s a nélkül, hogy szeméit fölemelte volna, hebegé:

„Néném, Ön nem ismer talán többé?“

„Én, ismerlek Bódogka, felele Filippin, rá nézve; és borzadva fordula el; mi elárulá kedvetlen érzését, és lelke fájdalmát, de uralkodva ezen érzés felett, hozzá tevé:

„Tehát Ön rosszul érzé magát a zárdában, hogy onnan ki akart jönni?“

„Igen, mióta Genovéva nénémet elveszítém, felele sirva. Mig élt, soha sem gondoltam rá, hogy a zárdát elhagyjam. Hogy hagyhattam volna el? Én annyira szerettem? Még egész kicsiny voltam, midőn hozzá kerültem; nem ismertem más rokont. Önt, néném, majd elfelejtetem; hisz nem láttam soha.“

E percben fölemelé a szép nőre szeméit, arra, ki emlékében élt; de úgy tetszett neki, hogy nem azon alakot látja. Aranyos szőke haja egészen fehér volt, és fürtjei ráncos homlokot körítének; fris alakja elhervadt: öregség uralkodott e királyi alak felett. Filippin kisasszony még ugyanazon gyász ruhát viselte, melyet Párisba jöve telekor: pópaszövet ruhája úgy köríté, mint valami köpeny; fekete krep fejdísze itt-ott bronz tűkkel volt megtűzve. Bódogka néhány percig nézett rá; végre mintegy szomoru gondolatból kibontakozva, mondá fohászszal:

„Ön gyászt öltött Genovéva nénémért?“

„Már tíz éve hordom, s egész életemben fogom hordani“ felele Szolío kisasszony.

Zuzanna egyszerre jött Bódogkával a szobába; s várni látszott a hatásra, melyet elő fog idézni ezen első találkozás. Végre megérté, hogy Filippin kisasszony a rossz benyomástól át van hatva. Bódogkához közeledék s gyöngéd hangon mondá:

„Bocsánat, kisasszony: nem akar Ön szobájába menni?“

„A hogy akarja, Zuzanna“ felele; örülve, hogy ezen első feszes találkozástól meg lesz mentve. Midőn meghajtá magát s megfordult, Filippin szeméivel követé, és sohajjal, mely szíve mélyéből látszott jönni, mondá:

„Oh Istenem, mily áldozat!“

Ezután elfoglalá szokott helyét, s tovább himzett.

Szolío kisasszony szállása földszinti volt, s nem állott több, mint három nagy teremből, melyek az egész belső részt elfoglalák, s egyszersmind két szárnyat képeztek a kertre. Szolío kisasszony szomszéd szobája volt Bódogkának szánva. Ezen szoba igen különbözött zárdái szobájától, kinézésre úgy mint tisztaságra: a falak mint még most is itt-ott Párisban talátnak, fával voltak bevonva. Minden tábla jelvényes személyeket tüntetett fel; egymint: az évszakokat, elemeket stb., melyek fe-

*) Lásd Népt. közl. 28. 31—34. 36. 38. 39. sz.

hérre festve, szürke alapon, nem a legbarátságosabb látványt adták. A kandalló, melynek teteje oly nagy volt, hogy az ember kényelmesen állhatott rajta, faragványokkal volt díszítve; és a nagy sátoros ágy egyik sarokban állt, mely felett Bódogka elámult, összehasonlítva zárdái szűk, fehér ágával, melyben oly jó-izűn aludt.

A nap már lenyugodott, s alig lehete a kert távolabb részeit kivenni. Az őszi szél a függönyöket ringatá. Bódogka az ablaknál ült s szomorúan nézte szobáját. Zuzanna ez alatt két gyertyát gyújtott, megnyitá egyik gyöngyházzal kirakott szekrényt, mely azelőtt írószekrény gyanánt használtatott; s elkezdé Bódogka podgyászát rendezni. A gondosan összerakott fehér ruha közt meglelé azon szekrénykét, melyet Filippin kisasszony adott Genovénak azon a napon, midőn Bódogka belépett a zárdába. Minthogy azóta ezt a főnöknő egy szekrénybe zárta, Bódogka nem emlékezett rá. Epercben sem vevé észre azon benyomást, melyet a szekrényke az öreg komornára tett. Zuzanna hamar fiókba zárta. Ezután szétbontá az ágy függönyeit, elrendezé az ágyat, és mondá Bódogkának, ki összetett kezeire hajtva fejét, nézé a komornát, minden szó nélkül:

„Most, kisasszonyom, vacsorálni fog; ezután le fog feküdni.“

„Már! kiálta Bódogka. A zárdában csak kilenc óra-kor fekdünk le. Ha néném megengedi, majd beszélgetünk együtt.“

„Ő nem szokott este társalogni, felele Zuzanna; mi-helyt este van, ő lefekszik, és senki sem mozdul többé a házban.“

„Jézus! mit mondasz? Hisz kegyes anyám a főnöknő azt mondá, hogy lefekvés előtt mindig számot kell magunkkal vetni, keveset derültnek lenni, hogy jó álmaink legyenek. És néném még nem is vacsorál?“

„Ő nem vacsorál: ágyába adok neki pohár vizet darab kétszersüllyel; ez minden tápláléka.“

„És így vacsorál ő egész éven át?“

„Egész éven; de ne gondoljon azzal kisasszony. Ön fog vacsorát kapni.“

„Nem vagyok éhes“ felele Bódogka szomorúan.

S mégis midőn látta, hogy Zuzanna egyik gyertyát elviszi, inkább szeretett volna vele menni, mintsem egész éjen át egyedül lenni e nagy szobában, mely oly szomorú kinézésű volt. Az ebédlő, hová Zuzanna őt vezeté, nagy és sötét volt, mint mind a többi szoba; és az olasz divatu falfestményt alig világosíthaták meg a gyertyák. A terem közepén nagy asztal állt, melyen egy személynek való teríték volt; a csemegetár a terem hátulsó részében volt, díszítve több ezüst tányérral, melyek a sötétben fénylettek.

Bódogka szomorúan tekintve terítékére — ült le, körülnézve a tágas ebédlőben, mely az ezüst fénye által látszott kissé barátságos színt nyerni. A szegény gyermek megizelé a hideg étket, melyet hoztak neki; de nem tudott mást magához venni, mint néhány csepp bort. Míg evett, Bálint ott állt széke mellett, hogy tányért váltson s poharát megtöltse. Ezen öregnek arca fölelevenedett emlékében, visszagondolván gyermek éveire, azon régi időre, midőn hosszú utazás után megérkeztek a boldogasszonyok kapuja elé; midőn őt a kocsiából kiemelés karján a zárdá ajtóig vitte.

„Régen nem láttam Önt, monda ő Bálint felé fordulva, s mégis emlékszem arcára; de Ön, bizonyos va-

gyok benne, nem ismert volna meg engem, ha Zuzanna be nem mutat!“

„Bocsánat, kisasszonyom“ felele Bálint egykedvűen.

„Oh! monda ő, kezét az asztal széle fölé tartva, nem voltam nagyobb, mint ilyen, midőn a boldogasszonyi kapun beeresztett; és arcom már nem az öt-éves gyermeké.“

„Oh nem az emlék után ismertem volna meg a kisasszonyt, de a családi hasonlatosság után“ felele Bálint.

„Hasonlítok szegény anyámra?“ kérdé élénken Bódogka?

Bálint sohajtott s tagadó választ intett fejével.

„Tehát atyámhoz hasonlítok, folytatá Bódogka. Atyám, oh! én még emlékszem rá!“

„Őn csalódik, az nem lehet“ mormogá Bálint.

Bódogka kezére támasztva fejét, gondolkozóvá lett; végre mintha meglelte volna gondolatja fonálát, törde lt hangon szólt:

„Mi nagy kastélyban laktunk. Volt egy szép kék szőnyeges szobánk; ablakunk alatt sok rózsza állott. Ez anyám szobája volt, azt hiszem . . . de nem emlékszem, legkevésbé sem; szegény anyám. . . Atyám arca egész hiven van előttem. Szép alak volt, magas homlokkal s halavány arc-színnel. Egy napon, talán ekkor láttam utolszor, egész feketébe volt öltözve; és ezen sötét öltözetből féltem, mert midőn megölelt, sikoltva fordultam el tőle. Ő ekkor nem volt kastélyunkban; valahol máshol volt. . . Meg is látom még, meg is látom.“

Mintha ez emléket ki akarná törölni, rögtön abban hagyta beszédét; végre erőt vőn magán s Bálint felé fordulva mondá:

„De Ön akkor ott volt; emlékszem, hisz Ön karján vitt addig a szobáig, melyben atyám volt. . . Ezután visszahozott Ön Filippin nénémhez, és mindig sirtam; de nem tudom miért. Ön látja, hogy én emlékszem.“

„Igaz!“ felele Bálint, ki haloványulva hallgatta, és annyira reszkettek ajkai, hogy csak ezen szót bírta ki-mondani. De Bódogka gondolattal elfoglalva, nem vette reszketegségét észre.

Hosszu szünet után felele:

„Emlékezzék tanácsomra, kisasszony. Ne említse ezt, mit most nekem mondott, — sem Zuzanna, sem a kisasszony előtt; és ne kérdezősködjék soha családjá után.“

E szavaknál fölemelt egy gyertyát s Bódogka előtt ment, ki szomorúan tért szobájába. Zuzanna sietett, hogy őt ágyba segítse; végre e szobában körülnézett, valjon minden be van-e jól csukva; s a gyertyát magával vivén, elment. Midőn Bódogka függönyei közt egyedül lelte magát, gondolkozóvá lett. Mióta elhagyá a zárdát, szomorú emlék váltá föl fájdalmát: de most midőn szemei elől elveszté a sötét barátságatlan szállást, néjje méla arcát; midőn nem hallá Zuzanna örökös mormogását: kedves Genovéva néjére gondolt s keservesen sirt. Sokáig áztatá könyeivel finom hollandi párnáit, melyeken feje nyugodott; reggel felé elaludt a fáradságtól.

(Folytatása következik.)

A rab magyar.

(Regedal.)

Hozzátok ki börtönéből
A martalék rabot!
Igy szól a büszke fővezér,
S nyitják a mély lakot:
Kihozzák a fogoly magyart,
Kit vas bilincs szorítva tart.

De büszke arca nem hajol;
S báran szemébe néz
A vad török kényurnak ő, —
Mint a ki balni kész!
A rabtól mi kívánatod,
Hogy kék ég alá hozatod?

Szabad lehetsz, most rab magyar!
Szól gunyosan az úr.
Szabadság! sohajt fel a rab,
E szó szívembe szúr!
Szabad léte — szép gondolat;
De ingyen nem mondasz olyat!

Igaz, van egy kis áldozat;
De könnyű neked az!
Te az ellen vezére vagy,
Mondád s tudom igaz!

Valld meg: mi légyen szándoka,
S tiéd Tökölynek birtoka!

Elég basa, ne szólj tovább!
Hiába a beszéd!
Hogyan kívánjon életet
Az áruló vezér?
Ha a nemzet szent birtokát,
A hont, árúként adja át?

Hahogy egy hivány életért
Cserél vitéz nadat;
Malandó kincsekért erényt
S becsületet tagad?
És ezt csekélynek tarthatád?
Rabod magyar! megfontolád?

Édesben hangzott volna ez:
Rab, hóhér bárdja sujt!
De ám ilyen vigasztalást

A török ajk nem nyujt.
Inkább akar magyar vezért
Vezetni rosra élteért!

Inkább bírom — és elbírom —
E csörgő bilincset,
Mintsem bírjak, mint áruló,
Kiterjedő kincset.
De tudd meg általam, basa,
Van a magyarnak hős vasa!

Ha díjul honszerelmémért
A börtönsír temet,
Megbosszulják harctársaim
Elhamvadtt léteimet.
S tisztelni emlékemben fog a
Hálás érzelmtől unoka.

Békén tűröm a sorscsapást,
Mert Isten mérte rám!
De életért a szent, a jó
Hont, el nem adom ám!
Inkább kinok között veszek:
De honáruló nem leszek

Szólta a magyar s hajthatlanul
A tar szemébe néz;
Mutatja arca, halni ő
Szintugy, mint tűrni kész!
Veszsz el tehat, gögös magyar!
Böszülve így kiált a tar.

Hurcoljátok toronyba őt,
Ha tűrni oly merész;
Hagyjátok ott nyomorgani,
S veszszon, ha veszni kész.
S ki róla csak beszélni mer,
Annak feje porban hever!

És elviszik a hőst; nyilik
Bús tömlőce fala.
Ám, mely kidörg bakóihoz,
A végszó ez vala:
Inkább kinok között veszek:
De honáruló nem leszek!!

Belányi Ferenc.

A d o m á k.

Gyűjté Márki István.

Nagy Kanut, dán király, korának*) egyik leghatalmasabb fejedelme levén, csakhamar hizelgőktől környezteték. Egy alkalommal ezek társaságában a tengerparton ülven, midőn a dagály kezdődne, parancsolá a haboknak, hogy lábait ne érintsék. Midőn ez nemsokára mégis megtörtént, hizelgőikhez fordul, mondván: „Ime! ti hართալան hatalmunak mondotok engemet: pedig láthatjátok, mily erőtlen az én akaratom — Istené ellenében.“

Midőn a honáruló Pauzanasz, a nép és törvény elől Spartában egy templom oltárához menekült, minthogy a

*) Élt a XI-dik század vége felé.

templomban bántani senkit sem vala szabad, — némelyek azt tanácslá, hogy falazzák be a templom ajtaját. Ez indítvány azonnal helyeslésre talált. A követvivők között legelső tulajdon anyja vala. — Miután a templom ajtaja befalaztatott, Pauzanasz pár nap alatt kínos éhhalállal mult ki. —

Pályázatok.

I.

A kalocsai érseki megye főegyházi felső kerületében létező illir ajku Dusnok községben egy altanítói állomásra, melylyel 250 fr. o. é. és szabad lakás van összekötve, pályázat hirdettetik. A magyar és illir nyelvben jártas pályázók kellően felszerelt kérvényeket f. é. október hó 23-ig alulirhoz juttassák. — Kelt Miskén 1862-diki szept. 27-én. A kerületi tanfelügyelőség. 2—3.

II. III.

Zala-Egerszeg mezővárosban két kiképzett segéd-tanító szükségeltetik, kiknek fejenként évi fizetésük: 100 fr. s kellő ellátás, — ágyneműt ide nem értve Pályázók magokat alulirótnál október 20-ig jeleentsék, vagy ahhoz okmányokat bérmentes levél kíséretében küldjék. A tanítási nyelv magyar. Zala Egerszeg, szept. 24. 1862. Réfy Lajos, zala-egerszegi tanító s énekész. 2—2.

Nevelési iratok.

Szerkesztőségi irodánkban (Pest, kecskeméti utca 5 és 11-ik sz.) folyvást megrendelhetők Márki József következő nevelési iratai: „**Üdvözetek**“, vagy 136 eredeti szózat s levél — újév, születés- és névnap s tanodai ünnepekére, vers- és folyó-beszédben.“ 12r. 104 lap. Ára: 40 kr. — „**Szivképző költemények**“ öt könyvben.“ 12r. 280 lap. Ára 60 kr. — Ugyanazok. 16r. 136 lap. Ára: 10 kr. — „**Embertain**, ifjak használatára, vezérfényűl ön s mások nevelésében.“ 8r. 48 lap. Ára: 20 kr. — „**Betű- és kis olvasókönyv**.“ 8r. 100 lap, kemény, vászonhátú borítékban. Ára: 20 kr. — „**A magyar költészet rövid ismertetése**“ (I. Verstan. — II. Költeményfajok. — III. 428 magyar költész neve, születési helye s éve, polgári állása, történet haláluk ideje, s műveik címjegyzéke. — IV. Kulcs a magyar költői művek s ezek szerzői gyors fölleléséhez.) 8r. 100 lap. Ára: 60 kr. — Minden ötegyszerre megrendelt példányra egy ingyen adatik. 7—7.

Szerkesztői posta.

M. J. urhölgynek Szegeden, és M. A. urnak Jász-Arós szálláson. A megrendelt „Szivk. költ.“ és „Üdvözetek“et póstára tettük. Reméljük, hogy már eddig kézhez jutottak.

T. J. urnak Ötvenyett. A 38-ik szám megküldése iránt a kiadó-bivatalt figyelmeztettük.

N. L. urnak Dévaványán. Mely számok hiányzanak, kérjük megírni; különben a bajon nem segíthetünk.

V. E. urnak Kapuvárott. Vettük az „Egy kis leány halálára“ című költeményt s adni fogjuk. Sőt „Anyai intés“ét is; dacára annak, hogy bizonyos lap rá kimondta anathémáját! Mi azon lap fonák izlésével nem gondolunk.

L. M. urnak Sz. Miklóson (Munkács mellett). A 36. s 37-ik számok megküldését szorgalmaztuk. — „Derülj föl nemzetünk boldogsága“ föliratu verszetét nagy megilletődéssel olvastuk; de bármennyire hizelgők is az abban kifejezett érzelem-kifakadások lapunk irányában, szerénység megsértése nélkül nem közölhetjük. Mit mondanának jó akaróink (!), ha 11 hasonló forda véletlenül szemük elé kerülne:

„Nélküled, dicső lap, e magyar hon talán

„Még nem volt —, de veled lesz boldog igazán!

„Hiszem, javadért sokan működtek:

„De így soha nem, — így szellemileg!

Felelős szerkesztő: Márki József. Kiadó-tulajdonos: Noséda Gyula.

Pest, 1862. Nyomatott Noséda Gyulánál: egyetem és papnövelde-utca sarkán